

Tefsir Araştırmaları Dergisi
The Journal of Tafsir Studies
مجلة الدراسات التفسيرية
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/tader>
E-ISSN: 2587-0882
Cilt/Volume: 5, Sayı/Issue: 2, Yıl/Year: 2021 (Ekim/October)

Prof. Dr. Mehmet Zeki Duman: Yollarımızın Tefsirde Birleřtiđi Kaderdaş
Prof. Dr. Mehmet Zeki Duman: The Destiny Where Our Paths Converge in Tafsir

Celal KIRCA

Prof. Dr., Kayseri Erciyes Üniversitesi, İlahiyat Fakóltesi Emekli Öğretim Üyesi
Prof. Dr., Kayseri Erciyes University, Faculty of Theology, Department of Tafsir
Kayseri, Turkey
ckirca28@hotmail.com
0000-0002-4668-2743

Makale Bilgisi – Article Information

Makale Türü/Article Type: Vefeyât/Deaths
Geliř Tarihi/Date Received: 03/08/2021
Kabul Tarihi/Date Accepted: 17/10/2021
Yayın Tarihi/Date Published: 30/10/2021

Atıf / Citation: Kirca, Celal. “Prof. Dr. Mehmet Zeki Duman: Yollarımızın Tefsirde Birleřtiđi Kaderdaş”. *Tefsir Araştırmaları Dergisi* 5/2 (Ekim/October 2021), 1012-1026.

Copyright © Published by The Journal of Tafsir Studies
Sakarya/Turkey
Bütün hakları saklıdır/All rights reserved.

Öz

İnsan, fıtratı gereği kaybettiklerine üzülür, fakat yakınlarını ve dostlarını kaybettiğinde ise daha fazla üzülür ve hüzünlenir. Zira birlikte yaşanmışlıkların tabii sâiki ile vefa duygusu onda, diğer duygularının önüne geçer ve onu derinden etkiler. Ben de 2020 yılında ve öncesinde peşpeşe gelen ölümlerle birçok gönül dostumu kaybetmenin hüznünü ve üzüntüsünü yaşamış; vefa duygusunun da etkisiyle bazı dostlarımla ilgili anılarımı, vefatlarının ardından hemen yazmış, bazı dostlarımla ilgili anılarımı ise ileri bir tarihte yazmayı düşünmüş ve planlamıştım. Bunlar arasında 2013 yılında elim bir trafik kazasında vefat eden değerli meslekdaşım ve kaderdaşım Prof. Dr. Mehmet Zeki Duman da vardı. İşte bu yazı, ileride yazmayı düşündüm ve planladım dediğim anılarımdan biridir. İstanbul’da başlayıp Kayseri’de devam eden ve orada sona eren tefsirdeki kaderdaşlığımızın serüvenini anlatmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, M.Zeki Duman, Kaderdaş, Vefat.

İnsan; ırkını, anne-babasını ve cinsiyetini seçemediği gibi, iş arkadaşlarını ve meslektaşlarını da seçemiyor. Kaderinde ne varsa onunla karşılaşılıyor ve onu yaşıyor. Mehmet Zeki Duman Bey ile ilk karşılaşmam ve daha sonraki safhalarda oluşan ve gelişen kaderdaşlığımız, daha açık bir ifade ile birlikte yaşadığımız mutlu, çileli ve sıkıntılı günlerimiz, bana böyle bir değerlendirme imkânı veriyor.

Yıl 1974. O tarihte Ordu İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmeni olarak görev yapıyordum. Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü’nün, “Arapça Hizmet İçi Eğitim Kursu” açacağına ve bu kursun da yaz tatilinde İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü’nde yapılacağına dair bir yazı okulumuza gelmiş ve bir sirkülerle duyurulmuştu. Yazıya göre kursa tek kişi katılacaktı. Ne var ki kurs yeri İstanbul olunca, neredeyse bütün meslek dersleri hocaları bu kursa gitmek için adeta yarış içine girmişlerdi. İlk müracaat edenlerden biri de bendim. Bu vesile ile İstanbul’a gitmek, dört yıl okuduğum o güzel mekanı tekrar görmek ve bir nostalji yaşamak istemiştim. İlkokul tahsilim hariç, orta, lise ve yüksekokul tahsilimi bu şehirde yapmış, dolayısıyla da gençlik yıllarımı burada geçirmiştim. Öğretmenler kurulu toplanmış ve sıra bu kursa gidecek hocanın seçimine gelmişti. O anda heyecanlandığımı ve nabzımın hızlı atmaya başladığını hissetmiştim. Konu, okul müdürü tarafından müzakereye açılmış fakat kursa müracaat edenlerden kimsenin feragat etmediği anlaşılınca da kuraya başvurulmuştu. Çekilen kurada ise şans benim yüzüme gülmüş ve kazanan ben olmuşum.

Okul tatil olup da kursun başlama tarihi yaklaşınca İstanbul’a gittim. Kardeşim Ali Kemal, Beylerbeyi’nde ikamet ediyordu. İstanbul’a her gelişimde onun yanında kalıyordum. Kursun başlayacağı sabah âdetim olduğu üzere erkenden kalktım ve Yüksek İslam Enstitüsü’nün yolunu tuttum. Enstitüye geldiğimde görevlilerden bazılarını bahçede gördüm. Onlarla selamlaşıp hasret giderdikten sonra yatakhaneye doğru yürüdüm ve talebe iken diktiğim iki çam ağacının durumunu görmek istedim. Kuruyup kurumadığını merak ediyordum. Çamlar iyi görünüyordular ve bir hayli de büyümüşlerdi. Daha sonra kursun yapılacağı ana binaya geldim ve kapıda asılı olan ilandan

hangi sınıfta kursa gireceğimi öğrendim. Sınıfa girdiğimde ise henüz kimsenin gelmediğini gördüm. Benim kurs göreceğim sınıf, kapıdan girince hoca masasının sağda bulunduğu bir sınıftı.

Daha önce bu sınıfta bir yılım geçmişti. Bir an “hayal deryasına dalarak” maziye gittim ve o sınıfta yaşadıklarımı, özellikle de Mahir İz Hoca'nın bu sınıfta yaptığı İstiklal Marşı ile ilgili o ateşli konuşmasını hatırladım. Derste bir arkadaşımız, Mahir Hoca'ya “Hocam Necip Fazıl Kısakürek, İstiklal Marşının yeniden yazılmasını söylüyor. Ne dersiniz?” diye bir soru sormuştu. O arkadaşımız daha sözünü bitirir bitirmez, Mahir Hoca, birden parlamış ve o gur sessiyle konuşmaya başlamış, bu konudaki duygu ve düşüncelerini büyük bir coşku ile dile getirmişti. Biz de Mahir Hoca ile birlikte çok duygulanmış ve heyecanlanmıştık. O güne kadar Mahir Hoca'yı hiç böyle heyecanlı görmemişim. Anlamıştım ki Mahir Hoca, İstiklal Marşı ve Mehmet Akif konusunda çok hassastı. Konuya kendisini o kadar kaptırmıştı ki sınıfa Prof. Dr. Recai Galip Okandan ve Prof. Dr. Selçuk Özçelik'in girdiklerini bile fark edememişti. Ancak ders sona erdiğinde onların sınıfa kendisini dinlemek için geldiklerini anlamıştı. Bu iki hocanın, Mahir Hoca'nın bu dersine gelişleri bir tesadüf müydü, yoksa daha önceden planlanmış mıydı? Anlayamamıştık. Bu anlık hayalden sıyrılınca kendimi topladım ve oturmak için yer seçtim. Seçtiğim yer, sınıfın sol tarafında ve cam kenarındaki ikinci sıraydı. İlk sırayı nedense tercih etmemiştim, içimden öyle gelmişti. Benden sonra sınıfa birkaç kişi daha geldi, selam verdikten sonra da farklı yerlere oturdular. Daha sonra 1.60-1.65 boylarında buğday tenli, giyimi düzgün bir kursiyer, içeri girdi ve benim önümdeki o boş sıraya oturdu. Bunu diğer kursiyerlerin sınıfa gelişleri takip etti.

Kursa hoca olarak kimin veya kimlerin geleceğini bilmiyordum. Merakla gelecek hocayı bekliyordum. Birden sınıfın kapısı açıldı ve kendisini tanımadığım bir hoca sınıfa girdi. Selam verdikten sonra tebeşiri eline alarak tahtaya adını yazdı. İşte o zaman gelen kişinin merhum Ahmet Gürtaş Bey olduğunu öğrendim. Kendisini o güne kadar görmemişim, ama giyaben tanıyordum. Bu vesile ile vicahen de tanımış oldum. Kurs süresince gösterdiği performanstan ve samimi tavırlarından ziyadesiyle etkilenmişim. Daha sonraki yıllarda yapılan bazı toplantılarda da birkaç kez bir araya gelmiş ve bu duygularımı ona ifade etme imkânı da bulmuştum.

Ahmet Gürtaş Bey, derse başladıktan bir müddet sonra önümdeki sırada oturan o kursiyer, zaman zaman ayağa kalkıyor, söz istiyor, sorular soruyor ve görüş beyan ediyordu. Herkes Ahmet Bey'i can kulağı ile dinlerken, onun böyle sık sık söz alarak konuşmasını az da olsa yadırgamıştım. İkinci dersimize merhum Ali Özek Bey geldi. Ali Özek Bey'i tanıyordum, benim İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'nden hocamdı. Arapça dersimize gelmiş ve “Şerhu İbn 'Akîl” adlı eseri okutmuştu. Saygı duyduğum ve değer verdiğim bir bilim insanıydı. Onu kurs hocası olarak

tekrar görmek, beni mutlu etmişti. Ali Özek Bey derse başlayınca önümdeki o kursiyerin, ona da sık sık sorular sormaya başladığını görünce içimden, “Maşallah cıva gibi ele avuca sığmayan biri, her halde bilgiçlik taşıyor.” diye geçirmiştim. Onun hakkındaki ilk intibam bu olmuştu.

Ders bitip de öğle yemeği için yemekhaneye gittiğimde, boş olan bir masaya oturdum. Benden sonra üç kişi daha geldi ve benim bulunduğum masaya oturdular. Gelenlerin arasında “Her halde bilgiçlik taşıyor” dediğim o kursiyer de vardı. “Tanışalım” dedim ve kendimi tanıttım. İstanbul İmam-Hatip Okulu’nu bitirdiğimi, bu enstitüde de dört yıl yatılı olarak okuduğumu ve Ordu İmam-Hatip Lisesi’nde görev yaptığımı söyledim. Diğerleri de kendilerini tanıtmaya başladılar. Sıra o kursiyere gelince adının Mehmet Zeki Duman olduğunu ve Kırklareli İmam-Hatip Lisesi’nde müdür yardımcısı olarak görev yaptığını söyledi. M. Zeki Duman’la ilk tanışmam böyle oldu ve devamı da geldi.

Tanışma faslı bittikten sonra hem yemeklerimizi yemiş hem de sohbete devam etmiştik. Yemekten sonra Zeki Bey, bana hitap ederek “Namazlarımızı nerede kılacağız?” dedi. Yemekhane yurt binasının zemin katındaydı ve ben bu binanın en üst katında dört yıl kalmıştım. Onlara, “Mescit orta katta, haydi namazlarımızı orada kılalım” dedim ve abdest alınacak yeri ve mescidi gösterdim. Namazdan sonra da yurt binasını gezdirdim, kaldığım odayı gösterdim ve bu esnada da bazı anılarımı anlattım. Dışarı çıktıktan sonra da onlara yurt binasının hemen yanında bulunan iki çam ağacını göstererek, “Bu çamları ben talebe iken dikmişim. Şimdi büyümüşler, bunları sularken onlara çabuk büyüyün gelip sizi göreceğim, diyerek onlarla konuşurdum. Bakın nasıl da büyümüşler” demiştim. Zeki Bey, hayret ifade eden bir ses tonuyla “Çamlarla mı konuşuyordun?” deyince, ben de “Evet çamlarla konuşuyordum, ne var bunda? Bitkilerle ve çiçeklerle konuşmak onları büyütüyormuş. Bir yazıda böyle okumuştum.” diye cevap vermiştim.

Bu tanışmadan sonra Zeki Bey’in ders aralarında veya yemekhaneye gelip-gidişlerimizde benimle birlikte olmaya özen gösterdiğini fark ettim. Sanıyorum bana kanı kaynamıştı, benim de ona. Bu nedenle daha sık bulup görüşmeye başlamıştık. İstanbul’u pek bilmiyordu. Kurstan artan boş zamanlarımızda onu gezdirmeye başlamıştım. Çamlıca Tepesi’ne çıkmış, Beylerbeyi sahilindeki çay bahçesine gitmiştik. Üsküdar Kanaat Lokantası’nda sütlaç yemiş, sahilde dolaşmış ve camilerini gezmiştik. Bu vesile ile onu daha iyi tanıma fırsatı bulmuştum.

Sivas/Şarkışla doğumlu olduğunu ve Kayseri İmam-Hatip Lisesini bitirdiğini; Kayseri Yüksek İslam Enstitüsü’nde okurken güreş yaptığını, Yaşar Kandemir Hoca’nın okuma grubuna dâhil olduğunu ve kendisiyle ilgili daha pek çok şey öğrenmiştim.

Zeki Bey sürekli konuşuyor, yaptıkları faaliyetleri heyecanla anlatıyor, ben de onu dinliyordum. Bu vesile ile hocalara sık sık soru sormasının sebebini de keşfetmiştim. Onun bu tavrının yapmacık olmadığını, dolayısıyla konuşmalarını tabii olarak yaptığını, kısaca fitratına uygun davranışlarda bulunduğunu anlamıştım. Ona kendisiyle ilgili ilk intibamı da anlatmış, “Seninle ilgili böyle düşünmüştüm, ama şimdi öyle düşünmüyorum.” demiştim. Sonra da ona, ben de bıraktığı o ilk intibam gittiğini ve bunu yerine heyecanlı, samimi, hizmet aşkı ile dolu idealist bir öğretmenin geldiğini ve bu nedenle de kendisini sevmeye başladığımı söylemiştim. O da bundan çok memnun olmuştu.

O konuşurken ara sıra da olsa onun sözünü kesiyor, ben de konuşuyordum. Konuşmalarım arasında 1971 yılında Kırklareli İmam-Hatip Lisesi’ni ziyaret ettiğimi, mevsiminde gittiğim için sokaklardaki ıhlamur ağaçlarından yayılan rayihalara meftun kaldığımı; ayrıca Babaeski ilçesine bağlı Karahalil Nahiyesi’nde de bir ay süreyle Ramazan vâizliği yaptığımı, görev yaptığım Ordu İmam-Hatip Lisesi’nde konsinye kitaplar getirip öğrencilere maliyetine sattığımı ve daha pek çok öğretmenlik anılarımı anlatmıştım. Tanışıklığımız arkadaşlığa dönüşmeye başlamıştı ki kurs bitmiş, dolayısıyla bu birlikteliğimiz de sona ermişti. O gün kaderin, ileride bizi tekrar bir araya getireceğini ve tefsir yolculuğunda yoldaş ve meslektaş yapacağını elbette bilemezdim.

Tarih 2 Nisan 1977. Kayseri Yüksek İslam Enstitüsü tefsir asistanlığı imtihanlarına girmek için Kadıköy Anadolu İmam-Hatip Lisesi’nin bahçesindeyim. Bahçenin bir tarafında imtihanlara girecek adaylar, diğer tarafında ise bu imtihanlara girecek adaylara engel olmak için gelmiş olan bir grup vardı. Öğrenci olup olmadığını bilmediğimiz bu grup sloganlar atarak ortalığı vaveylaya veriyordu. Bu esnada ben de adaylar arasında dolaşıyor ve tanıdık bazı simalar arıyordum. Bu vesile ile pek çok arkadaşımı ve tanıdık simaları görme şansını yakalamıştım. Bunlar arasında iki yıl önce Arapça kursundan tanıdığım M. Zeki Duman da vardı. O da benim gibi asistanlık imtihanına girmek için gelmişti. Selamlaşmış ve konuşmaya başlamıştık. Ona “Hangi branştan imtihana gireceksin? Hangi Yüksek İslam Enstitüsü için müracaat ettin?” dedim. O da bana “Kayseri Yüksek İslam Enstitüsü tefsir asistanlığına müracaat ettim” dedi. Ben de ona “Ben de Kayseri’ye tefsir asistanlığına müracaat ettim. Demek ki kader bizim birlikte olmamızı istiyor, inşallah ikimiz de kazanırız” dedim. Böylece bir rakibimi tanımış oluyordum. Zira iki asistanlık kadrosunun olduğunu öğrenmiştik, ama bu kadroya kaç kişinin müracaat ettiğini öğrenememiştik.

İlk imtihan yabancı dilden, ikincisi Arapça’dan, üçüncüsü de bilimden olacaktı. Vakit bir hayli geçmesine rağmen, bizi imtihan salonlarına almamışlar/alamamışlardı. Öyle sanıyorum bize müdahale eden grubun sakinleşmesi bekleniyordu. Ama grup bir türlü sakinleşmiyordu. Sonunda

binanın kapısı açıldı ve imtihan salonlarına girmemizi istediler. Ancak binaya girmeye kimse cesaret edemiyordu. Zira o grup tarafından sürekli tehdit ediliyorduk. Bu da bizi tedirgin ediyordu. Bir müddet içeriye girmeyerek bekledik. Sonra bir iki arkadaş cesaret ederek binaya girdi, peşlerinden ben de girdim. Böylece psikolojik engel kırılmış ve adaylar da imtihan salonlarına girmeye başlamışlardı. Bu imtihanlara sırasıyla girdik. İngilizce ve Arapça’ dan başarılı olduğum ilan edildi. Tefsire müracaat edip de başarılı olanlar arasında M. Zeki Duman ve İrfan Gündüz de vardı. Üçümüz de tefsirden bilim imtihana girmeyi hak etmiştik. Bu arada bazı bilim dallarında dillerden kazanan aday olmadığı ve kadrolarının boş kaldığı; bazı bilim dallarında ise mevcut kadrodan daha fazla adayın kazandığı, dolayısıyla kadro fazlası adaylardan şayet arzu edenler olursa, söz konusu boş kadrolara müracaat ederek bu dallarda sözlü imtihana girebilecekleri ilan edildi.

Biz bu durumdaydık. İki kadro vardı ve imtihana girecek üç kişiydik. Bu üç kişiden ikisi kazansa bile biri kaybedecekti. Birbirimizin yüzüne baktık. M. Zeki Bey “Bana bakmayın, ben asla tefsirden vaz geçmem.” dedi. Ben de vaz geçmeyeceğimi söyledim. İrfan Gündüz Bey de feragat etmeyeceğini söyleyerek, bu konuda ısrarcı olduğunu ifade etti. Hiç kimsenin feragat etmeye istekli olmadığı anlaşılınca M. Zeki Bey, “Ne yapalım, bu durumda herkes kaderine razı olacak.” dedi ve imtihanlara girmeye karar verdik. Tefsir jürisi Mehmet Sofuoğlu, Muhammed Eroğlu ve Abdullah Aydemir’den müteşekkildi. Üç aday, sırayla sözlü imtihana girdik. Sonuçlar açıklandığında ise imtihanı M. Zeki Duman’la benim kazandığım anlaşıldı. Böylece ikimize Kayseri yolu görünmüş oldu.

1977 Haziranında yeni görevimize asistan olarak başladık. Üniversitedeki asistanlık statüsü gibi olmasa da, yine bir statümüz vardı. Bu nedenle talebeler, bu statüyü bilmedikleri için bazı öğretim üyelerine “Siz ne zaman asistan olacaksınız?” derlermiş. Bunu duyduğumda fazla da hayret etmemiştim. Zira Enstitüde on genç asistandık ve sahip olduğumuz kişilik ve etkinlik, ister istemez “asistanlık karizması”nın oluşmasına sebep olmuştu. Statü gereği her asistan öğretim üyeliği tezi hazırlayacak ancak o takdirde öğretim üyesi olacaktı. Ne var ki hazırlayacağımız öğretim üyeliği tezleri, doktora tezi sayılmıyor, dolayısıyla başarılı olan asistanlara da doktor unvanı verilmiyordu.

M. Zeki Bey ve ben, iki tefsir asistanı olarak oturduk ve kendi kendimizi sorguladık. Tefsir asistanları olarak ne durumdaydık? Bilgi birikimiz ve donanımız ne ölçüde idi? Yeterli olduğumuz ve olmadığımız alanları tek tek tespit ettik. Gördük ki orta öğretim için iyi bir öğretmen olsak da yükseköğretim hocası olabilmek için yeterli donanıma ve bilgi birikimine sahip değildik.

Bir plan yaptık. İlk önce bize yol gösterecek bir akademisyen hocadan bilgi almalıydık. Araştırdık, sorduk soruşturduk bu konuda bize yardımcı olabilecek bilim adamının Erzurum Atatürk Üniversitesi İslamî İlimler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. İsmail Cerrahoğlu Hoca olduğunu öğrendik. Telefon edip randevu almak için ne imkânımız vardı, ne de böyle bir düşüncemiz. Doğrudan Erzurum'a gidip İsmail Hoca ile görüşmeye karar verdik. Bir akşamüstü otobüse bindik ve sabah Erzurum'a vardık.

Sabah namazını kıldıktan ve bir yerde kahvaltı ettikten sonra Atatürk Üniversitesi'nin yolunu tuttuk. İslamî İlimler Fakültesi'ne geldiğimizde heyecanımız had safhadaydı. Acaba İsmail Hoca bizimle görüşmek isteyecek miydi? Bizi nasıl karşılayacaktı? Bilemiyorduk. Endişeli bir ruh halimiz vardı. Dekanlık sekreterine kendimizi tanıtıp Dekan Bey'le görüşmek istediğimizi söylerken bile heyecanımızı ve endişemizi gizleyemiyorduk. Olumlu cevap alıp da dekanlığa girdiğimizde, bizi güler yüzle karşılayan bir bilim insanı görünce stresimiz gitmiş ve rahatlamıştık. Bu rahatlık içinde kendimizi tanıttık ve durumumuzu anlattık.

İsmail Hoca nasıl akademik çalışma yapacağımızı, fişleme nasıl yapılır, makale nasıl yazılır? Tek tek anlatarak bizi bilgilendirdi. Nasıl bir bilim adamı olmamız gerektiği konusunda nasihatlerde bulundu. Kütüphanelerde çalışmamızı öğütledi. Özellikle Kayseri Râşid Efendi Kütüphanesi ile İstanbul Süleymaniye Kütüphanesine gidip araştırma yapmamızı söyledi. Nasihatleri sona erince de büyük bir sevinç ve mutluluk içinde yanından ayrıldık.

İsmail Cerrahoğlu Hoca'dan çok şey öğrenmiştik. Bize ufuk açmış ve yol göstermişti. Böyle bir ilmî kişiliği tanıma ve ondan istifade etme onurunu elde etmiş olduğumuz için kendimizi şanslı sayıyorduk. "İyi ki gelmişiz, çok istifade ettik. Daha önce kimse bunları bize söylememişti. Biz de bilmiyorduk." diye aramızda konuşmuştuk.

Kayseri'ye geldiğimizde kendimizi bir hesaba çekelim, bakalım ne durumdayız? Dedik ve İsmail Hoca'nın bize yaptığı nasihatler ve verdiği bilgiler doğrultusunda kendimizi bir kere daha sorguladık. Neyi ne kadar biliyoruz? İlmî birikimimiz nedir? Bunların bir dökümünü yaptık. Gördük ki pek çok eksikliklerimiz var. Zeki Bey bana "Bir Kur'an mealinin ve bir tefsir kitabının tamamını okudun mu?" dedi. Benim ona cevabım, "Hayır" oldu. Bu sefer ben ona "Sen okudun mu?" dedim. Onun cevabı da tıpkı benimki gibi "Hayır" oldu. Sonra da birbirimize, "Tefsir asistanı olup da Kur'an mealini ve bir tefsir kitabının tamamını okumamış olmak, ne kadar içler acısı değil mi? Bir tefsiri baştan sona okumamış kişilerden tefsir asistanı olur mu?" dedik ve hangisini okuyacağımızı müzakere ettik. Her ikimizin kütüphanesinde bulunan Elmalılı Hamdi Yazır'ın "Hak Dini Kur'an Dili" tefsirini okumaya karar verdik ve okumaya başladık. Üç-dört ay gibi bir

süre içinde de bitirdik. O zaman ne kadar önemli bir iş yaptığımızı anladık. Kur'an kültürümüzün arttığını, ufukumuzun genişlediğini, daha da önemlisi özgüvenimizin arttığını fark ettik.

Bir taraftan "Hak Dini Kur'an Dili"ni okurken, diğer taraftan İbn Kesir tefsirinden bazı sureleri okuyor ve hazırlayacağımız öğretim üyeliği tezlerimiz için konu araştırması yapıyorduk. Hazırlayacağımız bu tezlerin, doktora tez kalitesinde olmasını ve onun şartlarını taşımasını arzu ettiğimiz için de tez konusunu belirlemede titiz davranıyorduk. Sececeğimiz tez konusunun daha önce çalışılmamış olmasına dikkat ediyor, yurt içinde ve yurt dışında yapılmış doktora tezlerini tespit etmeye gayret ediyor ve her aklımıza gelen konuyu bir yere kaydediyorduk. Tespit ettiğimiz konular yüze yaklaşınca, araştırmayı bırakarak konu seçimine geçtik. Eleme sonucu konu sayısı otuza inince, İsmail Bey'e içinde tespit ettiğimiz konuların da yer aldığı bir mektup yazdım ve kendisinden hangi konunun veya konuların tez konusu olabileceğini sordum. O da bana tercih edip seçtiği konuları ihtiva eden bir mektup göndermişti. Mektubunda seçtiği konuların sayısı beş altı civarındaydı. Biz de onun seçtiği bu konulardan ikisini tercih etmiştik:

Bunlardan birincisi, "İlmî Tefsir Hareketi" ikincisi de "Kur'an'da Muâşeret Kuralları" idi. Bu iki konuyu çalışmaya karar verdik. Ancak bir sorunumuz vardı. Zira ikimiz de "İlmî Tefsir Hareketi" ni çalışmak istiyorduk. Sonunda kura çekmeye karar verdik ve çekilen kurada ben kazanmıştım. Böylece ben "İlmî Tefsir Hareketi"ni tez konusu olarak çalışacaktım, M. Zeki Duman da "Kur'an'da Muâşeret Kuralları"nı.

Yaptığımız okumaların yanında tez konularımızla da ilgili kitapları okumaya başladık. Bir taraftan tez konularımızla ilgili okumaları yaparken diğer taraftan da tefsir usulü ve Kur'an ilimleri ile ilgili ana kaynakları ve yardımcı kaynakları okumaya karar verdik. Önce hangi kitabı okuyacağımızı kararlaştırıyor, sonra da onu okuyor ve müzakeresini yapıyorduk. Sürekli olmasa da ulûmu'l Kur'an'la ilgi ana kaynakları birlikte okuyorduk. İlk etapta Zerkeşî'nin ve Suyutî'nin, daha sonra da Zürkânî'nin ve Hüseyin ez-Zehebî'nin konumuzla ilgili kitaplarını okumuştuk. Sadece okuyup geçmiyor, her konuyu okudukça müzakeresini de yapıyorduk. Bu yöntemi, talebelik yıllarımda rahmetli hocam Bekir Topaloğlu'ndan öğrenmiştim. Zeki Bey de Yaşar Kandemir Hoca'dan öğrendiğini söylemişti. Dolayısıyla her ikimiz de bu yöntemi iyi biliyorduk ve kendi aramızda bunu uygulamaya karar vermiş ve uygulamıştık. Asistanlığımız süresince de aksatmadan bu yöntemi uygulamayı devam ettirdik.

Öğretim üyesi olduktan sonra söz konusu uygulamamızda bazı aksamalar oldu ve zamanla da sona erdi. Anlayacağınız, işe "Türk gibi başladık ve Türk gibi de bitirdik". Hani derler ya "Türk gibi başla İngiliz gibi bitir." Biz bunu yapamamıştık. Ancak bu süre içinde yaptığımız okumalar-

dan, önemli kazanımlar elde ettiğimizi ve bu sayede fikrî alt yapımızın oluşmaya başladığını da fark etmiştik. Zira öğretim üyesi olduktan sonra belli ölçüde de olsa kendimize ait bir ilmî çizginin oluştuğunu; özellikle de hazırladığımız öğretim üyeliği tezlerimizin 1984 yılında Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından doktora tezleri olarak kabul edilmesiyle birlikte bu çizginin daha da belirginleştiğini görmüştük. Böylece Zeki Bey kendi bilimsel çizgisini, ben de kendi bilimsel çizgimi oluşturmuştum. Sonuçta iki farklı ilmî kişiliğe sahip olmuştuk. Dolayısıyla Zeki Bey bilimsel çalışmalarına kendi kulvarında devam ederken, ben de çalışmalarına kendi kulvarımda devam etmiştim.

Zeki Bey, tezini bitirmiş öğretim üyesi olmuştu. Bu tezin basılması ve okuyucusu ile buluşması gerekiyordu. Zira bu tez, sahasında yapılmış ilk ciddi çalışmaydı. Benim tezim 1981 yılında, “Kur’an-ı Kerim ve Modern İlimler” adıyla Marifet Yayınları tarafından basılmıştı. O da tezinin basılması istiyordu ancak İstanbul’daki yayıncıları tanıyamıyordu. Bu konuyu aramızda müzakere ettik ve bu amaçla da İstanbul’a gitmeye karar verdik. Tuğra Neşriyat’ın sahibi Sabri Dereli, sınıf arkadaşımdaydı. Yayınevi Beyazıt’ta Beyaz Saray isimli iş hanının zemin katındaydı. Talebe iken “Kitapçılar Çarşısı” denilen bu yerde çalışmıştım. Yayınevlerini ve sahiplerini tanıyordum. Önce onu Tohum Dergisi’ne götürdüm ve orada bulunan arkadaşlarımla tanıştırdım. Birkaç yayınevini daha ziyaret ettikten sonra Sabri Dereli’nin yayınevine geldik. M. Zeki Duman’ı onunla da tanıştırdım. Tezinden de söz ederek basılması konusunda yardımcı olmasını istedim. O da memnuniyetle basabileceğini, ancak tezi inceledikten sonra kesin kararını verebileceğini söyledi. Biz de tezi ona bırakıp Kayseri’ye döndük.

Zeki Bey, bir gün sevinçle odama geldi ve Sabri Bey’den tezin incelendiğini ve basmaya karar verdiğini bildiren bir mektup aldığını söyledi. Sabri Bey, mektubunda tezi okuduğunu ve çok beğendiğini yazıyordu. Zeki Bey bu nedenle hem sevinçli hem de heyecanlıydı. Ben de bu habere en az onun kadar sevinmiştim. Zira onun üç yıl emek vererek hazırladığı bu tez okuyucularıyla buluşacaktı. Kitap 1982 yılında “Kur’an’ı Kerim’de Adab-ı Muaşeret” adıyla yayımlandı. Zeki Bey böylece emeğinin karşılığını alıyordu.

Zeki Bey’le birçok bilimsel toplantılara ve TV programlarına katıldık. 1986 yılında organize edilen “umre” ziyaretinde de yine birlikteydik. Umreye karayolu ile gitmiştik. Maceralı fakat bir o kadar da verimli bir yolculuktu. Umreye katılanların yarısı hocalardan yarısı da öğrencilerden oluşuyordu. Otobüs Kent Turizm’den kiralanmıştı. Şirket sahibinin oğlu Hacı Ali Aslan, aynı zamanda bizim öğrencimizdi. O da bizimle geldi. Kayseri’den yola çıktık, Adana, Gaziantep, Urfa üzerinden Cizre’ye geldik. Çıkışımız Habur kapısından olacaktı. Habur’a gelince bizim için işkence

de başlamış oldu. Irak gümrük kapısında saatlerce bekletildik. Otobüsün depolarını bile kaynakla kestiler ve arama yaptılar.

Irak'ta ilk önce Musul'a vardık, oradaki ziyaret yerlerini gezdik. Sonra Bağdat'a gittik. Irak-İran savaşı devam ediyordu. Bu nedenle Bağdat'ta gezerken harbin acı ve acımasız yüzünü bütün çıplaklığı ile müşahede ediyorduk. Bağdat'ta gezilmesi gereken yerleri gezdik. İmam Azam'ın Külliyesi ve Musa Kazım Külliyesi başta olmak üzere orada bulunan diğer yerleri gezdik. Musa Kazım Külliyesi'nin yanında bulunan İmam Ebu Yusuf Camii'ni ve ardından Genç Osman'ın kabrini ziyaret ettik. Bağdat'tan sonra Kerbela'ya gittik. Hz. Hüseyin türbesini gezdik. Sokaklarında dolaştık. Daha sonra Necef'e gittik. İmam Ali türbesini ziyaret ettik. Burada dikkatimi çeken şey, Hz. Ali Makamı denilen yerin üstündeki sandukanın etrafında namaz kılınmasıydı. Belli bir kıble yoktu. Herkes kendince kıbleye dönüyor ve namaz kılıyordu. Kimi sandukanın üzerine şeker atıyor, yere düşen şekerler adeta kapışılıyordu. Bir müddet Medine'de kaldık. Burada Ali Ulvi Kurucu'yu da ziyaret etmiştik. Mekke'ye varınca gruplara ayrıldık. Bizim grupta benden başka M. Zeki Duman, M. Kemal Atik ve Ahmet Demirci vardı. Aynı odada kaldık ve yemeklerimizi birlikte pişirip yedik.

Soldan sağa ön sıra: Yusuf Karaman, M. Kemal Atik. 2. Sıra: M. Zeki Duman, Ali Ulvi Kurucu, Celal Kırca; 3. Sıra (Zeki Bey'le Ali Ulvi Bey'in arasındaki) Prof. Dr. Mehmet Rami Ayas. Medine 1986.

Zeki Bey akademik çalışmalarına devam ederken, biri İslam Hukukçusu, diğeri İslam Felsefecisi olan iki akademisyen arkadaşı ile birlikte meal çalışmasına başladı ancak bu birliktelik devam etmedi, bir yerde tıkanıp kaldı. Ama Zeki Bey yılmadı tek başına bu çalışmasını sürdürdü ve üç ciltlik “Beyânu'l Hak Kur'an-ı Kerim'in Nüzul Sırasına Göre Tefsiri” adlı eserini yazdı.

Bunun yanında Zeki Bey farklı alanlarda da çalışmalar da yaptı. Bunlar arasında benim için en dikkat çekici olanı, “Kur’an ve Tıbbı Göre İnsanın Yaratılışı ve Tüpbebek Hadisesi” isimli çalışması oldu. Bu çalışmasını bana takdim ederken, ona “Tez konularımızı seçerken kurada kaybetmen de ilmî tefsire olan özlemini kaybetmemişsin. Böylece ilmî tefsire olan özlemini de bu kitapla gidermiş oldun. Seni tebrik ederim. İlmî tefsir bir akademisyen daha kazanmış oldu.” demiştim. O da bana “Biliyorsun ya İlmî Tefsir Hareketi konusunu çalışmayı ben de çok istemişim. Nasip bana değil, sanaymiş ama ben de boş durmadım, bu çorbada az da olsa bir tuzum bulunsun istedim ve bu çalışmayı yaptım” demişti.

Tefsir akademisyenleri olarak en önemli meselelerimizden biri de öğrencilerimize yeterli düzeyde bütüncül bir Kur’an bilgisinin ve kültürünün verilemeyeşi idi. Zeki Bey’le sık sık bu konu üzerinde görüş alışverişinde bulunurduk. Okuduğu bazı Arapça kitaplardan örnekler sunarak, “Neden bir Kur’an kültürüne sahip değiliz? Günlük konuşmalarımız da neden Kur’an’dan örnekler vermiyoruz? Öğrencilerimizin zihinlerine bunları niye yerleştiremiyoruz?” der, yapılanları yetersiz bulurdu. Bu konuyu daha sonra diğer tefsir akademisyeni meslektaşlarımızla da müzakere etmeye karar vermiştik.

Müzakere sonunda görüldü ki herkes aynı düşünceye sahipti ancak ortada bunu sağlayabilecek bir formül yoktu. Bu konuda farklı düşünceler ileri sürüldü, her biri değerlendirildi ve neticede bir karara varıldı. O yıllarda tefsir dersi üç yarıyıldan okutuluyordu. Bu yarıyıldardan her birinde Hasan Basri Çantay’a ait üç ciltlik mealin birer cildinin sırasıyla okutulması; bunun için de iki vize yapılması, birinci vize notunun sadece mealden verilmesi düşüncesi benimsendi. Bu yöntemi birkaç yıl uyguladık, ancak uygulamadaki aksaklık dolayısıyla verimli olmadığını gördük ve uygulamadan vazgeçtik.

Zeki Bey’in bazı “oturma gurupları”yla ilişkisi vardı ama grupçuluk yapmazdı. Herkese ve her guruba hizmet etmeyi kendine vazife telakki ederdi. Kim davet etmişse, onları kırmaz, hizmet aşkıyla o davete icabet ederdi. Onun nazarında hizmet her şeyden önceydi. Yaptığı hizmet dolayısıyla kendisine veya kurumuna bir zararın gelip gelmeyeceğini düşünmek bile istemezdi. İnanıldığı doğruları söylemekten çekinmez, duygu ve düşüncelerini de açıkça ifade ederdi.

Kayınbiraderi Celal Toprak, Kayseri’de bir lisenin müdürüydü ve beni onunla tanıştırmak istemişti. Bir gün Kayseri Cumhuriyet Meydanı’ndaki bir pastanede buluştuk. Selamlaşp konuşmaya başlamıştık ki kayınbiraderi, “Sizler (isim zikrederek) şu partiye satılmışsınız. Devlet ve millet düşmanısınız!” diyerek söze başlamış, hakaretlerine bu minval üzere devam etmişti. Zeki Bey,

hemen müdahale edecek oldu ise de ben ona mani oldum. “Bırak konuşsun, sözünü bitirsin, sonra biz konuşuruz.” dedim. Dediğim gibi de oldu. O konuştu, biz dinledik.

Celal Toprak, sözünü birince ben, “İnsan bu kadar önyargılı olmamalı, araştırmalı, sorup sormalı. Bak karşındayız, bize sorma ihtiyacı bile duymadan, hemen suçlamaya başladın. Bu tavır bir eğitimciye yakışıyor mu?” dedim. Ben daha sözümü bitirmeden Zeki Bey, söze karışarak “Biz senin söylediğin ve zannettiğin gibi insanlar değiliz. İçimiz dışımız bir. Ne isek oyuz. Devlet ve millet düşmanı da değiliz. Bir partiye de mensup değiliz. Dinin emir ve yasaklarını insanlara anlatmak için görev yapıyoruz. Şayet dinin söyledikleri ile bir partinin söyledikleri paralellik arz ediyorsa, bu bizim sorunumuz değil, suçumuz hiç değil. Dinin kurallarını anlatmakla partici mi olmuş oluyoruz? Bu bir nasıl bir mantık? Bu arkadaşımı seninle tanıştırmak istedim, bu nedenle şurada oturup sohbet edelim dedik, ama sen ne yaptın? Daha bize ne olduğumuzu ve ne düşündüğümüzü sorma ihtiyacı duymadan hemen hücumla geçtin, ithamlar da bulundun. Doğrusu bu tavrını çok yadırgadım kayınbiraderim olduğun için de utandım.” demişti.

O günkü sohbetimizi, daha doğrusu düşüncelerin ve duyguların savaşını hiç unutmadım. Hep zihnimde çakılı kaldı. Önyargılı ve kalıp yargılı bir düşünce tarzının ne olduğunu, yaşayarak bir kere daha öğrenmişim. Zeki Bey, çok üzgündü. Kayınbiraderinden böyle bir karşılama ve suçlama beklemiyordu ki sık sık özür dileme ihtiyacı hissetmişti. Ben de ona “Üzülme gerek yok. Böylesi insanlarla çok karşılaştım, şerbetliyim.” diyerek teselli etmeye çalışmışım.

1980’li yıllarda ben Devlet Su İşleri XII. Bölge Müdürlüğü Camii’ne; M. Kemal Atik 2. Hava İkmal Bakım Merkezi’ne ve M. Zeki Duman ise Ana Tamir Fabrikası’na vaaz etmek ve hutbe okumak için gidiyorduk. Çok da yararlı oluyordu. Zeki Bey, Kemal Bey’le bana fabrika yöneticisinin bizi yemeğe davet ettiğini söyledi. Birlikte gittik. Yemekten sonra fabrikayı gezdik. Bu fabrikada tankların modernizasyonunun yapıldığı öğrendik. Fabrikanın yöneticisi bir subaydı ve bize ilginç gelen şeyler anlatmıştı. Bunlardan benim için en dikkat çeken Amerikalıların tankların modernizasyonunda yapılan bazı yeniliklere müdahale etmeleri idi. Denetlemek için gelen heyet, “Tankları biz veriyoruz, bizim iznimiz olmadan onların üzerinde bir değişiklik yapamazsınız.” demişler. Dışa bağımlı olmanın böyle bir şey olduğunu da o zaman öğrenmiştik.

Bazı öğrencilerin Zeki Bey’i çok sevdiğini biliyordum, ama nedenini bilmiyordum ve araştırma ihtiyacı da hissetmiyordum. Bir arkadaşımın öğrencileri tarafından sevilmesi beni ancak mutlu ederdi. Bir gün fakülteden mezun olan bir grup öğrencim vedalaşmak için yanıma gelmişti. Hoca-talebe ilişkisine dair yaptığımız sohbet koyulaşmış, olumlu-olumsuz anılar ve şikayetler de bu vesile ile dillendirilmeye başlanmıştı. İçlerinden biri “Hocam şayet bana kızmazsanız ve üzül-

mezseniz, size bir şey söylemek istiyorum. Bir kusurunuz var!” dedi. Ben de ona “Ne münasebet! Niye kızayım. Bir hatam ve bir kusurum varsa şayet, onu düzeltme imkânı vereceğin için sana müteşekkir kalırım.” dedim. O da “ Hocam, ben M. Zeki Hocam’ı çok seviyorum. Sınıfta ders anlatırken gözleri doluyor, bazen de ağlıyor. Sizi de beğeniyorum ama siz derste hiç ağlamıyorsunuz, Zeki Hocam gibi sizin de ağlamanızı beklerdim fakat siz hiç ağlamazdınız.” demişti. Kusurumu anlamıştım: Derste ağlamamak. Bunun üzerine ben de ona “Allah Teâla, *‘Kjillün ya’melu ala şakiletih/Herkes fıtratına uygun iş yapar’* buyuruyor. Onun fıtratı öyle, benim ki de böyle. Allah Tealâ bizi böyle yaratmış. Ne yapayım? Fıtratımı mı değiştirmeliyim? Bu mümkün mü? Buna imkân yok. Kaldı ki ben fıtratımdan da çok memnunum. Zeki Bey’i öyle sevin, beni de böyle kabul edin.” demiştim.

Zeki Bey, gerçekten duygusallığı ağır basan bir meslektaşımızdı. Sevdiklerini çok severdi ve bunu da yansıtmaktan çekinmezdi. Nitekim ilk görev yaptığı yer olan Kırklareli’ni ve İmam-Hatip Lisesi müdürü Abdullah Sevinç’i sürekli anar ve ondan övgü ile söz ederdi. “Ben Kırklareli’nde iken ...” diye söz başlar, Abdullah Bey’i anlata anlata bitiremezdi. Yaptıkları hizmetleri anlatmaktan zevk alırdı. Öyle ki hizmetlerini anlatırken adeta o anları yeniden yaşardı. Zeki Bey Kırklareli’nden o kadar çok söz etmiş olacak ki, ne zaman konuşmaya başlasa, “Zekiciğim, aman ne olur? Ben Kırklareli’nde iken diye söze başlama.” deme ihtiyacı hissederdim.

M. Zeki Duman Yüksek İslam Enstitüsü’nde okurken 52 ve 57 kilolarda güreş yaptığını ve Kayseri birincisi olarak birkaç kere Erzurum’a bölge birinciliği için gittiğini anlatmaktan da büyük zevk alırdı. O, Erzurum’a ilk gidişinde 52 kiloda, diğerlerinde ise 57 kiloda güreşmiş. 57 kiloda güreş yaparken rakibi Prof. Dr. Ali Eroğlu imiş. Ali Bey’le zaman zaman ilim meclislerinde ve özellikle de Tefsir Anabilim Dalı toplantılarında beraber olduk. Bu toplantıların her birinde ya Zeki Bey’in onun yanına gittiğine, ya da onun Zeki Bey’in yanına geldiğine şahit oldum. Her karşılaşmada birbirlerine yaptıkları güreşleri anlatmaları ve bundan da zevk almaları, yaptıkları o güreşleri hiç unutmadıklarını gösteriyordu. Sanki o anları yeniden yaşıyorlardı. Onlar anlatmaktan zevk alsalar da ben hiç güreş yapmadığım için “Tatmayan bilmez” özdeyişi mucibince zevk almazdım. Yine de onları dinler ve zevk alışlarını hayranlıkla izlerdim.

Zeki Bey, bazı derneklerde ve “oturma”larda tefsir okuturdu zira daha önce de belirttiğim gibi hizmeti önceler ve davet edilen her yere giderdi. Benim tercihim ise böyle değildi. Ben kurumu düşünür her davet edildiğim yere gitmezdim. Bu konuda aynı düşüncede değildik. Ancak 2009-2012 yılları arasında dekanlık yaptığı dönemde bu fikrinden kısmen de olsa vaz geçtiğini ve yapmak istediği bazı şeyleri, başında bulunduğu kurumu düşünerek yapmadığını söylemişti. Ben

de ona “Doğrusunu yapmışsın, zira bir yöneticinin öncelikli görevi kurumunu düşünmek ve onun itibarını korumak olmalıdır.” demiştim. Ne demek istediğimi anlamış ve bana hak vermişti. Zira idareciliğin ona da bu tecrübeyi kazandırdığını görmüştüm.

Zeki Bey, aynı zamanda bağ komşumdu. Dokuz arkadaş bir araya gelerek bir tarla satın almış, imarını ve parselasyonunu da yaptırmıştık. Çekilen kurada benim parselimle Zeki Bey’in parseli yan yana gelmişti. Bu parsellere ikisi hariç yedi arkadaş, kış-yaz oturabileceğimiz nitelikte müstakil evler yaptırmıştık. Ancak ben hariç Zeki Bey ve diğerleri, yazları bağ evlerine geliyorlar, sonbaharda da lojmanlarına gidiyorlardı.

Hayatın dalgaları arasında günler böylece akıp gitti. Nihayet acı ayrılık ansızın gelip çatmıştı. 10 Temmuz 2013 günüydü. Ramazan ayıydı ve oruçluyduk. İftara sanıyorum yaklaşık bir saat vardı. Zeki Bey’in eşi Suna Hanım bize gelerek Zeki Bey’in kaza yaptığını ve acile kaldırıldığını söyledi. Hemen hazırlandım ve eşim Melek Hanım’ı da alarak Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi’nin yolunu tuttum. Evimizle hastane arası yaklaşık 4-5 kilometre idi. Oraya nasıl gittiğimi hatırlamıyorum.

Üniversitenin aciline vardığımda bir grup meslektaşımın orada olduğunu gördüm. Zeki Bey’in kaza yaptığı söyleniyordu ama kazanın nasıl olduğunu kimse bilmiyordu. Bir müddet sonra Rektör Prof. Dr. Fahrettin Keleştimur geldi ve kazanın nasıl olduğunu öğrenmiş olduk: Zeki Bey, bağ evine gitmek üzere lojmandan ayrılmış, Sabancı Kültür Sitesi’nin yanındaki Üniversiteye giriş kapısından çıkmış, yeşil ışık yandıktan sonra Talas Bulvarı’ndan karşıya geçerken, Talas ilçesinden şehir merkezi yönüne giden 25 yaşındaki Büşra Dandin isimli genç bir kız, otomobili ile Zeki Bey’in otomobilinin şoför mahalline sol taraftan çarpmış. Bu çarpma sonucu Zeki Bey’in otomobili birkaç takla atarak kaza yerine çok yakın olan otobüs durağına kadar sürüklenmiş ve orada durmuş. Kazayı görenler hemen Zeki Bey’i Üniversitenin aciline getirmişler. Zeki Bey’in bu çarpma esnasında vefat ettiği sanılıyor. Zira acile getirildiğinde yaşamıyormuş.

Zeki Bey’in ani vefatı herkesi mahzun etmişti. Ertesi gün İlahiyat Fakültesi önünde bir anma toplantısı yapıldı. Toplantıda Kur’an tilavetinden sonra ben ve Rektör Fahrettin Keleştimur birer konuşma yaptık. Konuşmamda bir bilim adamının kolay yetişmediğini, 20-30 yıllık bir çabanın ürünü olduğunu ifade ettikten sonra 2000 yılında bir başka bilim adamı olan Prof. Dr. Şaban Kuzgun’u da trafik kazasında kaybettiğimizi söylemiştim. Hunat Camii’nde cenaze namazını kıldığımız Zeki Bey’i daha sonra Şehir Mezarlığı’ndaki ebedî istirahatgâhına defnetmiştik.

Ne acıdır ki üç yıl sonra 17 Aralık 2016 tarihinde, Zeki Bey’in vefat ettiği yerdeki otobüs durağında çarşı iznine çıkan askerleri taşıyan halk otobüsüne yönelik bomba yüklü araçla düzenle-

nen saldırıda 15 askerimiz şehit oldu. Oraya bir anıt dikilerek üzerine 15 şehidin isimleri yazıldı. M. Zeki Bey'in ve aziz şehitlerimizin mekânları cennet olsun.

Soldan sağa: Prof. Dr. Mehmet Zeki Duman, Prof. Dr. Celal Kırca, İzzet Bayraktar, Prof. Dr. Fahrettin Keleştimur ve Yavuz Çağlıışlek (2010 yılından bir hatıra)

Etik Beyan / Ethical Statement:

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Yazar(lar) / Author(s): Celal KIRCA

Finansman / Funding:

Yazar bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadığını kabul eder / The author acknowledges that he received no external funding in support of this research.